رابطه فنّاوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) با امنیّت اجتماعی شهروندان ارومیه

حسین درجانی*، حبیب احمدی**، مجتبی اسلامی***، یوسف صوفی****

مقدمه: *کاربرد راه‌حل‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات برای موفقیت اجرای سیاست‌های اجتماعی، شامل اصلاح امنیت اجتماعی و طراحی و مدیریت استراتژیک برنامه‌های امنیت اجتماعی، ضروری است. بنا به این ضرورت، پژوهش حاضر به بررسی تأثیر ICT بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان پرداخته است.*

روش: *پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، پیمایشی است. جامعه مورد بررسی در این تحقیق، شهروندان منطقه ۲ ارومیه بودند که از بین آنها ۳۲۷ نفر با استفاده از جدول مورگان، به عنوان حجم نمونه برآورد شدند و با تلفیقی از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی ساده، طبقه‌بندی‌شده و نظام‌مند، انتخاب و پیمایش شدند.*

یافته‌ها: *نتایج نشان داد که فناوری اطلاعات و ارتباطات با امنیت اجتماعی، رابطهٔ مثبت دارد و از بین سه مؤلفهٔ امنیت اجتماعی (اعتماد شهروندان، هویت‌خواهی اجتماعی و فقر اقتصادی)، بیشترین تأثیر آن، بر مؤلفهٔ اعتماد اجتماعی است.*

بحث: *باتوجه‌به یافته‌های این مطالعه، اگر از فناوری ارتباطات و اطلاعات به درستی استفاده شود، می‌تواند به عنوان ابزار توانمندسازی در جهت توسعهٔ امنیت اجتماعی جامع تر، مطرح شود.*

کلید واژه‌ها: امنیت اجتماعی، اعتماد، فقر اقتصادی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، هویت‌خواهی

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۳۰ تاریخ پذیرش:۹۲/۱۲/۱۳

* دکترای روابط بین الملل، پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا

** کارشناس‌ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا، <ahmadihabib_2006@yahoo.com> (نویسنده مسئول)

***دانشجوی دکتری روانشناسی نظامی، دانشگاه علوم انتظامی امین

**** کارشناس‌ارشد مدیریت اجرایی، دانشگاه پیام نور

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

مقدمه

کاربرد راه‌حل‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات برای موفقیت اجرای سیاست‌های اجتماعی شامل اصلاح امنیت اجتماعی و طراحی و مدیریت استراتژیک برنامه‌های امنیت اجتماعی، ضروری است (مؤسسه امنیت اجتماعی بین‌المللی[1]،۲۰۱۲). تکنولوژی جدید، گوهر دموکراسی را تغییر می‌دهد. با این حال، در مباحث دموکراسی الکترونیکی، به ندرت این دگرگونی به طور مشروح توضیح داده شده است (فریدلند[2]، ۱۹۹۳). تکامل نوع بشر را می‌توان باتوجه‌به اختراعات و تلفیق تکنولوژی‌های جدید از نظر جامعه‌شناختی مورد بررسی قرار داد (برک[3]، ۱۹۸۵). به نظر می‌رسد بیشترین پیشرفت‌های تکنولوژیکی که آشکارا و به طور واضح تأثیرگذارند، آنهایی هستند که مستقیماً راه‌های برقراری ارتباط میان انسانها را تحت تأثیر قرار می‌دهند (بگ دیکیان، ۱۹۸۳؛ کاتلر[4]، ۱۹۹۴). در واقع، فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، نقش بسیار مهمی را در تمامی ابعاد حیات ملی (سیاست، اقتصاد، توسعه اجتماعی و فرهنگی و...) جوامع امروزی ایفا می‌نماید. فناوری اطلاعات و ارتباطات، به سرعت روند زندگی‌امان، حتی شیوه‌ای را که به سبب آن به تجارت می‌پردازیم؛ به اطلاعات و خدمات دسترسی می‌یابیم و به برقراری ارتباط با یکدیگر و سرگرم‌نمودن خودمان می‌پردازیم را، دستخوش تغییر می‌سازد. فناوری اطلاعات و ارتباطات، اقتصاد جهانی را تقویت و پشتیبانی می‌نماید. همچنین، با حقوق‌بشر در ارتباط بوده و در بهترین حالت، از آزادی بیان و حق استفاده از اطلاعات، براساس ماده ۱۹ بیانیهٔ جهانی حقوق بشر حمایت به عمل می‌آورد (کلس[5]، ۲۰۰۳).

تکنولوژی در توسعه اقتصادی و اجتماعی، همواره یک وسیله ضروری بوده و خواهد

1. International Social Security Association (ISSA)
2. Freedland
3. Burke
4. Bagdikian -Cutler
5. Kelles

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

بود. امروزه بر همگان روشن است که علت اصلی کندی کشورهای در حال توسعه در پیشرفت‌های اجتماعی و اقتصادی و حتی فرهنگی، ناتوانی آنها در بازشناخت یا گسترش تکنولوژی درست و بهره‌گیری از آن در فعالیت‌های تولیدی است (شریف، ۱۳۶۷). در عصر حاضر، فناوری اطلاعات در تعریف قدرت و تمدن جوامع، نقش کلیدی پیدا کرده است. از این رو، در دو دهه گذشته، کشورهای پیشرفته و صاحب فناوری، به فناوری اطلاعات به عنوان محور بنیادین توسعه توجه پیدا کرده‌اند؛ به طوری که هر یک از کشورها به نوبه خود طرح‌های ملی و منطقه‌ای خاصی را برای توسعه این فناوری، اجرا کرده‌اند (علی‌احمدی، ۱۳۸۲). فناوری، همواره به عنوان یک ابزار، بخشی از زندگی ما را تشکیل داده است و با افزایش توانایی‌های بشر به عنوان سازگاری با محیط برای رهایی از نیروهای قهار طبیعت، مطرح بوده است (کامرانی، ۱۳۸۶).

چارچوب نظری

چارچوب نظری این تحقیق، براساس دو ایده شکل گرفته است: یکی مفهوم امنیت اجتماعی و دیگری پیرامون رابطهٔ فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی.

مفهوم امنیت اجتماعی

ابعاد عینی و ذهنی امنیت اجتماعی: امنیت اجتماعی را در ابعاد و زوایای مختلفی می‌توان بررسی و تحلیل کرد. آن‌چه که در این پژوهش به آن توجه می‌شود، تقسیم آن به بُعد عینی (امنیت واقعی) و بُعد ذهنی (احساس امنیت) است.

الف) بُعد عینی امنیت اجتماعی

این بعد از امنیت به کمیت جرایم، آسیبها و ناهنجاری‌های اجتماعی در جامعه می‌پردازد که تغییرات در میزان آنها، امنیت جامعه را تغییر می‌دهد. بی‌تردید تأثیر امنیت بر

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

بزهکاری، از دل‌مشغولی‌های نظری و تجربی اهل نظر بوده و در این راستا کوشش‌هایی هم انجام شده است. همه پژوهش‌هایی که در حوزه حاشیه‌نشینی و پتانسیل‌های آن برای بزهکاری انجام شده است، مؤید این ادعاست. برای مثال، ایگبو[1] و همکاران (۲۰۱۳) در بررسی آثار فناوری اطلاعات و ارتباطات بر مشکلات اخلاقی جوانان نیجریه، دریافتند که فناوری اطلاعات و ارتباطات در کنار عواملی همچون سن و جنس، از عوامل تأثیرگذار بر جرایم سایبری، رفتار پرخاشگرانه، جرایم جنسی و فرار از مدرسه می‌باشد (ایبگو و همکاران، ۲۰۱۳).

لیکن امنیت اجتماعی در این تحقیق معنای وسیعی را در بر می‌گیرد. در واقع، امنیت اجتماعی به معنای فضایی است که فرد در زمان حال و آینده، تصویر روشن و امیدوارکننده‌ای از زندگی خود و خانواده‌اش و جامعه دارد. مهم‌ترین شاخص‌های این بُعد از امنیت عبارتند از:

۱. **میزان آسیب‌های اجتماعی:** منظور معضلاتی هستند که ریشه در کژکارکردی نهادهای مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نظام اجتماعی دارند و از سوی دیگر در قانون برای آنها مجازات تعیین نشده است.

۲. **میزان وقوع جرایم و بزهکاری:** میزان کمی جرایم و بزهکاری در یک جامعه، نشان‌دهنده میزان امنیت عینی در آن جامعه است.

۳. **میزان آشفتگی‌های اجتماعی:** آشفتگی اجتماعی یا آنومی اجتماعی، به مرحله بحرانی آسیبها و جرایم اطلاق می‌شود که در این شرایط میزان و نرخ آسیبها و جرایم از یک حد طبیعی فراتر رفته و به مرحله بحرانی رسیده است.

۴. **توان و مهارت و قدرت عمل پلیس در مقابله با جرایم و ناامنی:** به هر اندازه که

1. Igbo

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

نیروهای پلیس در سطح جامعه با تکیه بر سه اصل سرعت، دقت و صحت، بتوانند قدرت عمل خود را در مقابله با جرایم و ناهنجاریها نشان دهند؛ زمینه برای گسترش ناامنی، کاسته شده و فرآیند جرم در حیطه کنترلی پلیس قرار می‌گیرد و در این شرایط فضای توسعهٔ امنیت اجتماعی فراهم می‌گردد.

۵. **هماهنگی نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط در حوزهٔ کنترل آسیبها و جرایم**: از آنجائی‌که آسیبها و به‌تبع آن جرایم، در واقع در بستر کژکارکردی‌های سازمان‌های مختلف یک نظام اجتماعی اعم از اقتصادی، فرهنگی، قضایی، انتظامی و امنیتی به وجود آمده و گسترش پیدا می‌کند، ضرورت این هماهنگی بیش از پیش نمایان می‌شود.

۶. از دیگر شاخص‌های مهم و مورد استفاده برای موضوع امنیت، امید به آینده است. امیدواری به آینده، خود، محصول احساس امنیت از شرایط جامعه و احساس امنیت از شرایط خانوادگی است. این شاخص در بررسی ارتباط امنیت و بزهکاری، بسیار قابل اعتناست.

ب) بُعد ذهنی امنیت اجتماعی (احساس امنیت)

احساس امنیت پدیده روانشناختی- اجتماعی است که دارای ابعاد گوناگونی می‌باشد. این احساس، ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط و اوضاع محیط پیرامونی است و افراد مختلف به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند. منابعِ تأمین‌کننده احساس امنیت، برای آحاد و گروههای مختلف جامعه نیز متفاوت از همدیگر است و این منابع در سطوح مختلف اثرگذار می‌باشند.

امنیت اجتماعی و سایر تقسیمات آن

امنیت اجتماعی دارای ابعاد سیاسی و حکومتی بوده و به شدت آمیخته با مقوله اساسی قدرت است و در مطالعات و بررسی‌های استراتژیک، در ذیل امنیت ملی، مورد مطالعه و

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

بررسی قرار می‌گیرد. امنیت اجتماعی را از حیث شمولیت و فراگیری، می‌توان امنیت عمومی نیز قلمداد نمود که حوزه امنیت جمعی و گروهی را، می‌تواند پوشش دهد. در میان نظریه‌پردازان امور امنیتی، «ویور»، امنیت اجتماعی را توانمندی جامعه برای مراقبت از خصوصیات و ویژگی‌های بنیادین خود در شرایط تغییر و تهدیدات عینی و احتمالی تعریف نموده و بر ارتباط نزدیک میان هویت جامعه و امنیت تأکید داشته و خاطرنشان می‌کند که جامعه، امنیت اهمیتی‌اش را می‌طلبد (نویدنیا، ۱۳۸۲). بر این اساس، امنیت اجتماعی، آرامش و آسودگیِ خاطری است که هر جامعه، موظف است برای اعضای خود ایجاد نماید و غالباً به امنیت شغلی، سیاسی و قضایی تقسیم می‌شود (رجبی، ۱۳۸۲):

۱.**امنیت شغلی**: یعنی ایجاد آرامش و آسایش برای انسان از طریق شغل در برابر تلاش عادلانه.

۲.**امنیت اقتصادی**: ایجاد آن چنان نظمی در اجرا و بخش‌های اقتصادی جامعه که افراد را از احساس خطر نسبت به کمبود و فقدان لوازم و امکانات اساسی مورد نیاز مصون می‌دارد.

۳.**امنیت سیاسی**: امکان اظهارنظر افراد، میزان چگونگی اداره امور جامعه و شرکت در این گونه امور، بدون احساس بیم، هراس، خطر و تهدید.

۴.**امنیت قضایی**: ایمنی افراد از هر نوع تعرض، تجاوز، ارعاب و تهدید نسبت به جان و مال، ناموس، آزادی، شرف، حیثیت، شغل و مسکن و به‌طور کلی تمام حقوق قانونی و مشروع آنان.

شایان ذکر است که طبق ماده ۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر، «هر فردی حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد» و براساس ماده ۲۲ اعلامیه فوق‌الذکر، هر شخص به عنوان عضو جامعه حق امنیت اجتماعی دارد (لرنی، ۱۳۸۳).

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

تهدید امنیت و پیامدهای آن

امروزه تهدیدات امنیتی، براساس میزان، شدت و قدرت آسیب‌زایی‌شان نسبت به تمامیت و هویت ارزش نظام، تعریف و طبقه‌بندی می‌شوند. از این منظر، باید به تهدیدهای امنیتی، نگاه دوباره نمود. سایهٔ تهدید در تمامی جوامع وجود داشته و مصالح و منافع ملی، کیان کشور و استقلال و ثبات و مشروعیت و مقبولیت آن را، به خطر انداخته است. در حقیقت، امنیت و مؤلفه‌های آن را باید برپایه همین تهدیدها، بنا نهاد. تهدیدهای امنیتی متناسب با وضعیت هر کشور و هر جامعه‌ای متفاوت بوده و درجات آسیب‌پذیری‌شان متغیر می‌باشد. لذا می‌توان گفت هرگونه رویدادی که ثبات، تعادل و انسجام جامعه را برهم بزند، «تهدید امنیتی» محسوب می‌گردد. به عبارت دیگر، می‌توان بیان داشت که: «تهدید امنیتی» به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که بقای رژیمها و نظام شهروندی، ارزش‌های حاکم و هنجارهای پذیرفته شده، حاکمیت قانون و شیوه زندگی آحاد جامعه را مختل و موجودیت آنها را به خطر بیندازد (محسنی، ۱۳۸۹).

فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحولی اساسی است که تأثیر چشمگیری بر همه جوانب زندگی بشر گذاشته است. بانک جهانی، (ICT) را این‌گونه تعریف می‌کند: «مجموعه‌ای از فعالیتها با استفاده از ابزارهای الکترونیکی که به پردازش، انتقال و نمایش اطلاعات می‌انجامد.» فناوری اطلاعات و ارتباطات دارای آثار گسترده‌ای بر اقتصاد جامعه در سطح خرد و کلان است. امنیت، زیربنای تأمین سایر مایحتاج می‌باشد که فقدان آن ابتدا به روان‌پریشی اجتماعی منتهی شده و در پریشان حالی و عدم آرامش، انتظار تأمین مایحتاج دیگر، حتی در حد برنامه‌ریزی اولیه، نمی‌رود. از این رو، دغدغه اصلی یک حکومت، تأمین امنیت است؛ چراکه در صورت توفیق در این تأمین، از یک سو شایستگی و صلاحیت حکومت به اثبات می‌رسد و از سوی دیگر زمینه جلب مشارکت عمومی برای هر نوع همکاری با حکومت و برنامه‌ریزی‌های بعدی فراهم می‌شود (کهریزی، ۱۳۸۵).

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

غالب اندیشمندان غربی – از جمله اندیشمندان مکتب کپنهاگ- موضوع یا مرجع اصلی امنیت اجتماعی را، ارزش‌های سنتی و از پیش موجودِ[1] گروههای اجتماعی می‌دانند (ویور، ۱۹۹۳). این ارزش‌های سنتی، مانند عقاید دینی، زبان و نوع پوشاک، در مجموع، «هویت» گروههای مختلف را تشکیل می‌دهند. از این منظر، تصریح می‌شود که دولت، یگانه مرجع امنیت نیست، چه بسا هیچ تهدیدی تشکیلات دولتی و رسمی را تهدید نکند، اما در عین حال گروههای مختلف جامعه، از هم گسیخته شوند و جلوه‌هایی از نارضایتی در قالب اعتراض، اعتیاد، بی‌اعتمادی، جنایت‌های سازمان‌یافته و یا موردی، پشتوانهٔ اجتماعی دولت را فرسوده کنند. برخورداری از اهمیت برابر (با دولت)، یکی از مسائل مورد تأکید در امنیت اجتماعی (نزد اندیشمندان غربی) است. بر این اساس، نابرابری باید تا حدی وجود داشته باشد که به نفع محروم‌ترین گروههای جامعه باشد و آزادی نباید به حدی برسد که برابری را فقط کانون‌های ثروت (سرمایه‌گذاران)، قدرت (حکام) و ایدئولوژی (کلیسا) تعریف کنند.

مقاله حاضر با تکیه بر آخرین پژوهش‌های محققان علوم اجتماعی در این زمینه، به بررسی مسائل یادشده و راهکارهای دموکراتیزه و همگانی کردن استفاده از تکنولوژی‌های جدید ارتباطی پرداخته است. در واقع، براساس ادبیات بیان‌شده، موضوع اصلی تحقیق این است که فناوری‌های جدید چه تأثیری روی امنیت اجتماعی دارند و به عبارتی، به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات تا چه حد امنیت اجتماعی شهروندان را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

رابطهٔ فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی

فناوری اطلاعات و ارتباطات، به سرعت در حال رشد و گسترش است. این فناوری، جوامع و سازمانها را تحت تأثیر خود قرار داده است. تولید روزافزون رایانه‌های شخصی و

1. primordial

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

سایر تجهیزات سخت افزاری، نشانه‌ای از گسترش و توسعه این فناوری است. به‌طوری‌که حجم تولید رایانه‌های شخصی در هر سال ۱۵ درصد افزایش می‌یابد و تنها در سال ۲۰۰۱، تعداد ۱۰۰ میلیون دستگاه تولید و حمل گردیده است. سرعت رشد و توسعه اینترنت نسبت به سایر فناوری‌ها، بی‌سابقه بوده است. در سال ۲۰۰۰، به میزان ۳۰۰ میلیون نفر در سراسر جهان از اینترنت استفاده می‌کردند، ولی فقط ۵ سال قبل از آن یعنی در سال ۱۹۹۵، تنها ۵۰ میلیون نفر، کاربر اینترنت بوده‌اند (رجب‌بیگی، ۱۳۸۰). نتایج مطالعه‌ای روی کاربران سالخورده، نشان داد که این گروه، اینترنت را برای سرگرمی و اطلاعات، خصوصاً برای برقراری ارتباط با خویشاوندان و دوستان و کاهش تنهایی استفاده می‌کنند (سام و دیگران[1]، ۲۰۰۸). چنان‌که ویلیام[2] (۲۰۰۷) گفته، اینترنت نوع جدیدی از سرمایهٔ اجتماعی است؛ لذا، ما روز به روز شاهد رشد و توسعه بیشتر تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات در گوشه و کنار دنیا هستیم؛ سرعت پردازنده‌ها زیاد می‌شود؛ هزینه انتقال اطلاعات کاهش و حجم آن افزایش می‌یابد و شبکه‌های اطلاعاتی (اینترنت) گسترده‌تر می‌شوند؛ وسایل و ابزار کوچک‌تر و کاراتر به بازار می‌آیند؛ نرم‌افزارها، حوزه نفوذ خود را در زندگی مردم توسعه می‌دهند و به طور کل فرهنگها و شکل زندگی اجتماعی، دستخوش تحولات اساسی قرار می‌گیرد (اکرمی‌فر، ۱۳۸۰).

از طرفی، همانطور که ICT، بر فرهنگها و شکل زندگی اجتماعی و اقتصاد و پیشرفت‌های اجتماعی جوامع تأثیر گذاشته است، امنیت اجتماعی را نیز دستخوش تغییر و تحولات زیادی کرده است. تغییراتی را که امنیت اجتماعی رخ می‌دهد، می‌توان از دو جنبه تغییر در نوع و ماهیت بررسی کرد: از آنجا که توسعهٔ فناوری اطلاعات و ارتباطات، سبب فکری‌ترشدن، ناپایدارترشدن و تخصصی‌ترشدن مشاغل می‌شود؛ لذا آموزش مستمر و ارتقای

1. Sum
2. Williams

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

سطح دانش و آگاهی از ملزومات شغلی افراد، ضروری به نظر می‌رسد. قابل ذکر است که پتانسیل اشتغال‌زایی فناوری اطلاعات و ارتباطات، در صورت فراهم‌بودن، در شرایط مناسب فعال می‌شود و بهره‌گیری از این پتانسیل، منوط به ایجاد و تسهیل شرایطی چون فضای رقابتی در تولید و توزیع اطلاعات، جریان آزاد اطلاعات، احترام به مالکیت معنوی و ایجاد و گسترش زیرساخت‌های اطلاعاتی است (همان منبع، ۱۳۸۵: ۲۰۴). هر کشور در هر مرحله ای که باشد، نمی‌تواند از ICT غفلت کند. اگرچه این فناوری ممکن است تأثیر قطعی بر کشورهای فقیر نداشته باشد، اما می‌تواند به آنها در جهت فراگیری دانش کمک کند و آنها را وارد شبکه‌های جهانی نماید. اگر کشورهای فقیر نتوانند از فناوری، حداقل استفاده را ببرند، در آن صورت از بازارها کنار زده خواهند شد (کورتان، ۲۰۰۲).

فرضیه‌ها

فرضیه اصلی

بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و اعتماد رابطه وجود دارد.
۲. بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و هویت‌خواهی رابطه وجود دارد.
۳. بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و فقر اقتصادی رابطه وجود دارد.

روش

ماهیت و روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، پیمایشی است. تحقیق پیمایشی روشی برای بررسی، ماهیت ویژگیها و ادراک‌های شخصی (نگرش‌ها، باورداشت‌ها، عقاید

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

و امور مورد علاقه) مردم از طریق تجزیه و تحلیل پاسخ به پرسش‌هایی است که به دقت تدوین شده‌اند.

جامعه و نمونهٔ آماری

جامعهٔ آماری تحقیق حاضر، شهروندان منطقه ۲ ارومیه می‌باشند که از بین آنها ۳۲۷ نفر با استفاده از جدول مورگان به عنوان حجم نمونه، تعیین شدند. برای انتخاب نمونه نیز، از تلفیقی از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی ساده، طبقه‌بندی‌شده و نظام‌مند، استفاده شده است.

تحلیل داده‌ها

به منظور تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از پرسشنامه‌ها، از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شده است. بدین ترتیب که برای توصیف پاسخ‌های داده‌شده به سؤالات پرسشنامه، از جداول توزیع فراوانی استفاده شد. در سطح استنباطی، برای آزمون فرضیه‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. مقیاس مورد استفاده در پرسشنامه، طیف لیکرت بود که به صورت پنج‌گزینه‌ای از خیلی کم شروع و به خیلی زیاد ختم می‌شدند.

اعتبار و پایایی پرسشنامه

در پژوهش حاضر برای تعیین اعتبار پرسشنامه، از روایی محتوایی و صوری استفاده گردید. بدین ترتیب که پرسشنامهٔ اولیهٔ تنظیم‌شده، ابتدا در اختیار اساتید مدیریت و کارشناسان امر قرار داده شد تا در رابطه با اعتبار پرسشنامه، این‌که سؤالات طرح‌شده، آنچه را که مدنظر است، اندازه می گیرد یا نه؟؛ اظهارنظر نمایند. سپس، نظرات اساتید و کارشناسان در پرسشنامه، لحاظ و تغییرات لازم در سؤالات به وجود آمد. برای برآورد پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۶، برآورد شد که نشان‌دهندهٔ سازگاری درونی بالای گویه‌های هر شاخص و در نتیجه پایایی پرسشنامه بوده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

یافته‌ها

ابتدا باید اشاره داشت که باتوجه‌به این‌که متغیرهای مستقل تحقیق از ترکیب ۱۴ سؤال (سؤالات ۱ تا ۱۴) و متغیر وابستهٔ امنیت اجتماعی از ترکیب ۳ سؤال (سؤالات ۱۵ تا ۱۷) ساخته شده‌اند، بنابراین همهٔ متغیرها در سطح فاصله‌ای قرار داشته و از توزیع نرمال نیز برخودار بودند؛ به همین دلیل برای آزمونِ رابطهٔ بین متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

فرضیهٔ اصلی: بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که در مورد فرضیهٔ اصلی تحقیق، با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۰۱ بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی، رابطهٔ مثبت وجود دارد ($r=۰/۵۷۴$، $p<۰/۰۰۱$). یعنی هرچه استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بیشتر شود، میزان امنیت اجتماعی بیشتر می‌شود و برعکس، کاهش استفاده از این فناوری‌ها، با کاهش امنیت اجتماعی همراه است.

فرضیه فرعی اول: بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و اعتماد رابطه وجود دارد.

چنانچه در جدول (۴) ملاحظه می‌گردد، با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۰۱، بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و اعتماد، رابطه مثبت وجود دارد ($r=۰/۷۵۱$، $p<۰/۰۰۱$).

فرضیه فرعی دوم: بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و هویت‌خواهی رابطه وجود دارد.

در رابطه با فرضیهٔ دوم تحقیق نیز، نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۰۱، بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و هویت‌خواهی رابطه مثبت وجود دارد ($r=۰/۲۲۰$، $p<۰/۰۰۱$).

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

جدول (۱) آزمون رابطهٔ بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی

متغیر وابسته	امنیت اجتماعی	
فناوری اطلاعات و ارتباطات	r	۰/۵۷۴
	p	<۰/۰۰۱
	n	۳۲۷

جدول (۲) آزمون رابطهٔ بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و اعتماد

متغیر وابسته	اعتماد	
فناوری اطلاعات و ارتباطات	r	۰/۷۵۱
	p	<۰/۰۰۱
	n	۳۲۷

جدول (۳) آزمون رابطهٔ بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و هویت‌خواهی

متغیر وابسته	هویت‌خواهی	
فناوری اطلاعات و ارتباطات	r	۰/۲۲۰
	p	<۰/۰۰۱
	n	۳۲۷

جدول (۴) آزمون رابطهٔ بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و فقر اقتصادی

متغیر وابسته	فقر اقتصادی	
فناوری اطلاعات و ارتباطات	r	−۰/۸۳۳
	p	<۰/۰۰۱
	n	۳۲۷

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

فرضیه فرعی سوم: بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و فقر اقتصادی رابطه وجود دارد.

اما در رابطه با فرضیهٔ سوم، برخلاف دو فرضیهٔ قبلی، نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که با اطمینان ۹۹ درصد و سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۰۱، بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و فقر اقتصادی، رابطه منفی وجود دارد (r= −۰/۸۳۳، $p<$۰/۰۰۱). به طوری‌که هر چقدر فناوری اطلاعات و ارتباطات، افزایش پیدا کند، فقر اقتصادی کاهش می‌یابد.

بحث

نتایج حاصل از بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق حاضر نشان می دهد:

فرضیه اصلی: با توجه به نتایج مربوط به آزمون فرضیهٔ اصلی تحقیق، در مجموع بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛ به طوری که استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات ۳۳٪ از واریانس متغیر وابسته امنیت اجتماعی را تبیین می‌کند.

فرضیه فرعی اول: نتایج آزمون فرضیه فرعی اول نشان داد که متغیر مستقل فناوری اطلاعات و ارتباطات ۵۶/۴٪ از واریانس متغیر وابسته اعتماد را تبیین می کند. یعنی ۵۶/۴٪ تغییرات در اعتماد به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات بستگی دارد. بنابراین، باتوجه‌به جهت مثبت این رابطه، نتیجه می گیریم که که فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث ایجاد اعتماد در جامعه می‌شود. تحقیقات قبلی نیز این همبستگی را نشان می دهند. برای مثال، نرملا[1] (۲۰۰۶) همبستگی معناداری بین استفاده از ICT و مولفه‌های مشارکت اجتماع در فنلاند را گزارش داده است.

فرضیه فرعی دوم: براساس فرضیهٔ فرعی دوم، مقدار ضریب تعیین ۰/۰۵ حاکی از آن است که متغیر مستقل فناوری اطلاعات و ارتباطات ۵٪ از واریانس متغیر وابسته هویت‌خواهی را تبیین می کند و باتوجه‌به جهت مثبت این رابطه، نتیجه می‌گیریم که فناوری

1. Nurmela

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

اطلاعات و ارتباطات باعث ایجاد هویت‌خواهی در سطح اندکی می‌شود. تومه[1] و همکاران (۲۰۰۷) با بررسی عواقب روانشناختی استفاده از فن‌آوری‌های اطلاعات و ارتباطات، گزارش کردند که استفاده زیاد از این فناوری‌ها، احتمال مشکلات سلامت روان را در پی دارد. باتوجه‌به تخصصی‌شدن نقش‌های مختلف در فرآیند تولید نرم‌افزار در دنیا، توجه به این موضوع که متخصصان ما به جای پراکندگی در زمینه آشنایی و تسلط بر ابزار مختلف، به طور تخصصی در یک شاخه فعالیت نمایند، از اهمیت به‌سزایی برخوردار است.

فرضیه فرعی سوم: نتایج آزمون فرضیهٔ سوم نشان داد که متغیر مستقل فناوری اطلاعات و ارتباطات، ۶۹/۴ درصد از واریانس متغیر وابسته فقر اقتصادی را، تبیین می کند که جهت رابطهٔ آن نیز منفی است. لذا، نتیجه می‌گیریم که فناوری اطلاعات و ارتباطات، باعث کاهش فقر اقتصادی می‌شود. نتایج تحقیقات پیشین، وجود رابطه میان فناوری ارتباطات و اطلاعات و فقر اقتصادی را تأیید می‌کنند. برای مثال، کلس[2] (۲۰۰۳) بیان نموده است که فناوری ارتباطات و اطلاعات می‌تواند در جهت کاهش فقر به کار گرفته شود، اگر با نیازهای فقرا تطبیق داده شود و اگر در راه صحیح و درست با هدف مناسب استفاده گردد. همچنین، می‌تواند رشد اقتصادی را ارتقاء دهد که به کاهش فقر کمک نماید، اما اجرای آن در کشورهایی که در آنها نابرابری‌های اجتماعی- اقتصادی دائمی وجود دارد، غیرمحتمل می‌باشد. در این راستا، سیاست‌های اجتماعی مکمل، در جهت جلوگیری از آسیب به بازار و گسترش توسعه پایدار، مورد نیاز می‌باشد.

در مجموع، اگر فناوری ارتباطات و اطلاعات به درستی مورد استفاده قرار گیرد، می-تواند به ابزاری برای توانمندسازی در جهت توسعه امنیت اجتماعی جامع‌تر، بدل گردد. در

1. Thomée
2. Kelles

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

حال حاضر در کشور ما، روز به روز ارائه خدمات الکترونیکی در حال گسترش است، ولی به دلیل عدم اطلاع و آشنایی مردم با این خدمات، استفاده از این خدمات هنوز فراگیر نشده است. باتوجه‌به این که علت اصلی این موضوع، پایین‌بودن سطح دانش مردم می‌باشد، توجه بیشتر به امر آموزش کاربرد فناوری اطلاعات در جامعه، باید جزء برنامه‌های اصلی دولت قرار گیرد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

منابع و مآخذ

References

-اکرمی‌فر، س. ع. (۱۳۸۰). تحولات تکنولوژی و ماهیت مشاغل در عصر اطلاعات و ارتباطات. تهران: همایش نقش فناوری اطلاعات در اشتغال.

-خلیل، ط. (۱۳۸۴). ***مدیریت تکنولوژی***. ترجمهٔ سیدمحمد اعرابی و داود ایزدی، تهران: انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.

-رجب‌بیگی، م. (۱۳۸۰). ***فناوری اطلاعات و تهدیدها و فرصت‌های شغلی***. تهران: همایش نقش فناوری اطلاعات در اشتغال.

-رحیمی، ع. (۱۳۸۱). بررسی شاخص‌های توسعه تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات و تعیین جایگاه ICT ایران در سطح بین‌الملل. ***همایش استفاده بهینه از صنعت مخابرات***.

-شریف، ن. (۱۳۶۷). ***مدیریت انتقال تکنولوژی و توسعه***. ترجمهٔ رشید اصلانی، تهران: انتشارات وزارت برنامه و بودجه.

-عمارزاده، م. (۱۳۸۵). بررسی تاثیر فناوری اطلاعات بر اشتغال (مطالعه موردی با رهیافت Panel Deta). ***مجله تحقیقات اقتصادی***، شمارهٔ ۷۵.

-علی‌احمدی، ع. ر. شمس عراقی، ش. (۱۳۸۲). ***فناوری اطلاعات و کاربردهای آن***. تهران: انتشارات تولید دانش.

-کامرانی، م. (۱۳۸۶). ***مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات***. تهران: انتشارات علوم رایانه.

-مرکز آمار ایران (۱۳۸۵). ***نتایج اولیه سرشماری نفوس و مسکن***. دسترسی از http://www.sci.org.ir.

-مرکز آمار سازمان صنایع کوچک و شرکت شهرک‌های صنعتی (۱۳۸۸). www.iraniec.ir.

-محسنی، ر. ع. (۱۳۷۹). مهاجرت، جرایم و آسیب‌های اجتماعی. ***مجله امنیت***، شمارهٔ ۱۷ و ۱۸.

-لرنی، م. (۱۳۸۳). ***آسیب‌شناسی امنیت***. تهران: پیام پویا.

-نویدنیا، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. ***فصلنامه مطالعات راهبردی***، دورهٔ ۶، شمارهٔ ۱۹، ۵۵-۷۸.

-رجبی‌پور، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر احساس امنیت در بستر امنیت عینی. ***فصلنامه دانش***

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

منابع و مآخذ

References

انتظامی (نشریه دانش علوم انتظامی)، سال پنجم، شمارهٔ ۲ (پیاپی ۱۸، ۸-۲۹.

-اکرمی‌فر، س. ع. (۱۳۸۰). تحولات تکنولوژی و ماهیت مشاغل در عصر اطلاعات و ارتباطات. تهران: ***همایش نقش فناوری اطلاعات در اشتغال***.

-خلیل، ط. (۱۳۸۴). ***مدیریت تکنولوژی***. ترجمهٔ سیدمحمد اعرابی و داود ایزدی، تهران: انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.

-رجب‌بیگی، م. (۱۳۸۰). فناوری اطلاعات و تهدیدها و فرصت‌های شغلی. تهران: ***همایش نقش فناوری اطلاعات در اشتغال***.

-رحیمی، ع. (۱۳۸۱). بررسی شاخص‌های توسعه تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات و تعیین جایگاه ICT ایران در سطح بین‌الملل. همایش استفاده بهینه از صنعت مخابرات.

-شریف، ن. (۱۳۶۷). مدیریت انتقال تکنولوژی و توسعه. ترجمهٔ رشید اصلانی، تهران: انتشارات وزارت برنامه و بودجه.

-عمارزاده، م. (۱۳۸۵). بررسی تاثیر فناوری اطلاعات بر اشتغال (مطالعه موردی با رهیافت Panel Deta). ***مجله تحقیقات اقتصادی***، شمارهٔ ۷۵.

-علی‌احمدی، ع. ر. شمس عراقی، ش. (۱۳۸۲). ف***ناوری اطلاعات و کاربردهای آن***. تهران: انتشارات تولید دانش.

-کامرانی، م. (۱۳۸۶). ***مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات***. تهران: انتشارات علوم رایانه.

-مرکز آمار ایران (۱۳۸۵). نتایج اولیه سرشماری نفوس و مسکن. دسترسی از http://www.sci.org.ir.

-مرکز آمار سازمان صنایع کوچک و شرکت شهرکهای صنعتی (۱۳۸۸). www.iraniec.ir.

-محسنی، ر. ع. (۱۳۷۹). مهاجرت، جرایم و آسیب‌های اجتماعی. ***مجله امنیت***، شمارهٔ ۱۷ و ۱۸.

-لرنی، م. (۱۳۸۳). ***آسیب‌شناسی امنیت***. تهران: پیام پویا.

-نویدنیا، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. ***فصلنامه مطالعات راهبردی***، دورهٔ ۶، شمارهٔ ۱۹، ۵۵-۷۸.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]

منابع و مآخذ

References

-رجبی‌پور، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر احساس امنیت در بستر امنیت عینی. ***فصلنامه دانش انتظامی*** (نشریه دانش علوم انتظامی)، سال پنجم، شمارهٔ ۲ (پیاپی ۱۸، ۸-۲۹.

-اکرمی‌فر، س. ع. (۱۳۸۰). تحولات تکنولوژی و ماهیت مشاغل در عصر اطلاعات و ارتباطات. تهران: همایش ***نقش فناوری اطلاعات در اشتغال***.

-خلیل، ط. (۱۳۸۴). ***مدیریت تکنولوژی***. ترجمهٔ سیدمحمد اعرابی و داود ایزدی، تهران: انتشارات دفتر پژوهشهای فرهنگی.

-رجب‌بیگی، م. (۱۳۸۰). فناوری اطلاعات و تهدیدها و فرصت‌های شغلی. تهران: همایش نقش فناوری اطلاعات در اشتغال.

- ISSA (2012). ***Social Policy Highlight***. http://www.issa.int/Resources/Social-Policy-Highlight.

- Bagdikian, B. (1993). The Media Monopoly. Boston: Beacon Press.

- Curtain, R. (2002). Promoting youth employment through information and communication technologies (ICT) and communication technologies (ICT). Prepared for ILO/Japan Tripartite Regional Meeting on Youth Employment in Asia and the Pacific Bangkok, 1-51.

- Cutler, R. (1994). ***Self & Community in Cyberspace***. Available: Cutler@Murray.fordham.edu.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-09]